

PLOTKA (178) *sb f i m*

f (157), *m* (17) [*w znac. 2.*], *f a. m* (4) [*w znac. 2.*]. ♦ *W znac. 2. na oznaczenie mężczyzn f* (3), *m* (17), *f a. m* (4).

o oraz a jasne.

sg N plotka (12). ♦ *D* plotce (1). ♦ *A* plotkę (8). ♦ *I* plotką (3). ♦ *V* plotko (3). ♦ *pl N* plotki (26), plotkowie [*w znac. 2.*] (1). ♦ *G* plotek (42). ♦ *D* plotkâm (4) *RejKup*, *RejWiz*, *CzechEp* (2), plotk(o)m (4) *BielKron* (2), *NiemObr*, *CiekPotr*, -âm (3), -(a)m (1). ♦ *A* plotki (42). ♦ *I* plotkami (18), plotki (2); -i *PaprpPan*; -ami : -i *WujNT* (1:1). ♦ *L* plotkách (12); -âch (5), -ach (4), -(a)ch (3); -âch *RejWiz* (2), *RejZwierz* (2), *BielKron*; -ach *BierEz*, *GrzegRóżn*, *CzechEp* (2).

Sł stp brak, Sł stp nazw os, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *pl* Głupstwa, brednie; mówienie byle czego; *nugae* *Modrz*, *Calep*, *Cn*; *affaniae*, *gerrae* *Calep*, *Cn*; *deliramentum* *Vulg*; *ambages*, *apinae*, *argumenta theatraica*, *butubata*, *campae*, *dicibula puerilia*, *fabulae*, *frivola verba*, *sermo frivolus*, *somnium*, *tricae*, *verborum crepitus* *Cn* (150) : Bo kto ſie rad mądrych rądzi/ Ten ſie w plotkách nie wvądzi. *BierEz* G; *MiechGlab* *9 [2 r.]; *RejRozpr* A2; *RejJóz* Dv, E6v, E8, E8v, H5v; *SeklKat* A4; Plotky miai/ pana ſluchay/ A tak vidzies kłopot. *RejKup* b2, b3, 13v, m3v, q7v, r2v (10); *BielKom* F6v; *KrowObr* 121v; *RejWiz* 6v, 39v, 82, 144; *RejFig* Cc8v; *RejZwierz* 107v; *BielKron* 156, 462v, 464, 466; Nie mnimaymy áby Heretykowie rozumkami y plotkami ludzkiemi łacwiey mogli być zwyciężeni/ niżeli ſłowem Bogá żywiącego *GrzegRóżn* I3v, C4v, E2v, I4, N3; *KwiatKsiąż* D3; *Nugalis*, *Swiekotliwy*/ który ſie ładá plotkami pęta. *Mącz* 252d; *SienLek* 95; iż ſie była pánná/ kthoreiem ſłużył/ przeciwko mnie obruſzyłá/ niewiem ieſli s czyich plotheł/ czy ſie iey ták łamey zdáło widzieć/ we mnie iákás odmianę *Górndworz* C5v; *RejZwierzPodw* 183v; *CzechRozm* 6v, 19v, 166v; *PaprpPan* Q2; *ModrzBaz* 15, 61; *CzechEp* 91 marg, 104, 111, 147, 173, 177, 210; *NiemObr* 54, 124, 141, 173; *Atolim iéy* [żony] niezáltał dziewicą/ Kſze miły: A biſkup mu záś powié/ [...] Przychodzi to ná króle/ y wyſokie łtany/ A nieprzynoſzá takich plotek przed kápłany *KochFr* 42; *PudłFr* 13; *Calep* 39a, 454a, 706b, 707a [2 r.]; *OrzJan* 85; Lecz te ſłowá do textu nie należą/ iáko nie tyło náſzy Kátholicy/ ále y łam Eráłmus (ktory ie plotkami zowie) y Bezá y Budny zeznawáią. *WujNT przedm* 12, s. 5; *SkarKaz* 275b; *CiekPotr* 15, 58; *CzahTr* Bv; Teć wiec między poſpolłtwem z dawná były głófy, Ze ſie w żółci rad noſił Iudaſz złotowłófy. [...] I ták wſzytek żółty był y łzátá, y głowá [...] Lecz to plotki iák baczę *KlonWor* **2v.

plotka o czym (3): [*Rabinowie*] plotek wiele kłamliwych o nowym náſzym teſtámenćie/ [...] przydáli *CzechRozm* 70v; *ModrzBaz* 60v; *SkarKazSej* 699b marg; [*WizFaleczDucha* F3].

W połączeniach szeregowych (10): *MurzNT* 111; *KrowObr* 44v, 149v; Bo iáko Piotr ſ. piſze: Kto mowi/ mowić ma iáko wymowy Boże: nie iáko bayki/ wymyſły/ ſny/ plotki/ y ludzkie wywroty. *CzechEp* 139, *2v, 111, 120, 252; *NiemObr* 165; *ReszPrz* 22.

W przeciwstawieniach: »plotka ... ſłowo Boże (8), prawda (6), (prawdziwe, ſzczyre) piſmo (3), książki prawdy, nauki, pewne obietnice, prawy grunt« (20): *RejJóz* H6; *LubPs* bb3 marg; Czym ſie więc młody rozum práwie zámiełzawa/ Gdy opuſci práwy grunt á w plotki ſie wdawa. *RejWiz* 6v; Iákoż ſie nie wſtydáią o tych plotkach báiić/ A ci co prawdę znáią/ mogliby im láiić. *RejWiz* 21v; *RejZwierz* 108; *BielKron* 464v; Przeto o brácia mili iuż ſię obaczaymy/ Thy plotki iuż porzućmy/

náuk fie trzymaymy Kryšťułowych *GrzegRóżn* O2; *RejAp* BB6, 87v, 88v; gdy iuż będyełz miał [...] tego wykłádaczá pílmá święte⁸⁰ przy łobie/ vcieczę fie/ opuściwłzy ine plotki/ do łczyrego pílmá *RejPos* 112v; O nędzny człowiecze/ ielliby cie nie miały rufzyć tákie dobrodzyeyftwá ktore thu łyłzylz: á nie s plotek/ iedno włzędy s pewnych obietnic Pána łwego. *RejPos* 222v; *CzechEp* 120, 122, 135, 147, 210 (8).

W porównaniach (3): *RejAp* 128v; *MWilkHist* 12v; Ale fie im zdály iáko plotki łłowa te/ y niewierzyli im. *WujNT Luc* 24/11 [przekład tego samego tekstu *MWilkHist*].

Zwroty: »plotki bajać (a. plotek nabajać)« (4): *Opaczy/ gardianowie*. Niechai też Lyczbę działaią Stych to plotek Czo tam baią. *RejKup* b7, k7v [2 r.]; Mym zdániem/ więcey by fie mu ná fie fráfować/ [...] ná ty wodze ślepe ktorzy tákich baiek y plotek y nápletli y nábaiáli. *CzechEp* 260.

»plotki broić (a. nabroić plotek)« [szyk zmienny] (3): Ales mi iuż mył rozdwoyl Stych plotek czos tu nabroyl. *RejKup* e6, g5v, x4.

»za plotki mieć, stać« [szyk zmienny] (3:1): *RejZwierc* 5v; *SkarŻyw* 270; Zá plotki to łtoi v nas Co ty Mária powiádałz. O páńskim dziś zmartwychwłtaniu. *MWilkHist* 13; *ReszPrz* 22.

»plotki pleść (a. plotek napleść)« (2): Pijze łobie wławłchy zapiecz Atych plotek wieczey nieplecz. *RejKup* c7v; *CzechEp* 260; [rádczey wołá łczyre plotki pleść/ niżli łczyrą á prołtą prawdę iásnie wyznáć. *PiotrGonTrzech* 9v].

»plotki stroić« (2): Acz to káżdemu mądreemu wáłnie tak przyłtoi Szukać kto by praw dę [!] mowił a kto plotki łtoi *RejJóz* H6, A7v.

»w plotki się wda(wa)ć« (3): *RejKup* bb6v; A łprawuy fie rozumem/ á nie dáy fie zwodzić/ Bo iáko fie w plotki wdálz będyeć bárzo łzkodzić. *RejWiz* 29, 6v.

»plotkom wierzyć« (3): Ale iáko oni [Żydzi] zwykli/ á s przyrodzenia to máią/ plotkom więcey wierzyć niż prawdziwemu píłmu *BielKron* 464v, 462v; *CzechEp* 122.

»w plotki wprawić« = *ośmieszyć* (1): Páni niełławy wieczney nábáwiłá Głupiego Krolá, y w plotki wpráwiłá. *KlonKr* C2.

»plotki zmyślać« (1): Aczłkolwiek więc półpolicie ledá plotki zmyśłaią [*nugas comminiscuntur*] o rozności nieprawdy á fáłżu zádánego *ModrzBaz* 60v.

Wyrażenia: »plotki łżywe, kłamliwe« [szyk 2:2] (2:2): A gdyłdzie łdzieli bayącz Dzbanow przikro nachylájcz Tedy wiecey wám gáyl knotki Słylłác wálle łziwe płotky *RejKup* cc4v, q8v; nędzny łud [...] kłamliwemi plotkami tuczyli *BibRadz* *4v; *CzechRozm* 70v.

»plotki pletliwe« (1): Ktemu y to nie krzczý zádawác komu niewłtydliwą twarz: á łámemu fie niewłtydzić píłác tákie plotki pletliwe *CzechEp* 395.

»plotki wymyśłone« [szyk 2:1] (3): *RejAp* 87v; *RejZwierc* 173; co pobożny y wierny chwalcá Boży z łámego łłowá Bożego procz plotek wymyśłonych łáčno poznáć może. *CzechEp* 212.

Szeregi: »plotki i (albo) bajki« [szyk 3:2] (5): ábowiem kto bez rozmyłłu czyłá tu w tych kłięgach [...] łłowá Apołłolá tego/ tedy zdádzą fie iákoby iákie bayki álbo plotki *RejAp* 128v; *CzechRozm* 69v; Iuż i[á]d iádem przedsię zołtánie: plotkami plotki/ y baykami bayki będą *CzechEp* 123, 260. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»baśni, (a, i) plotki« [szyk 2:1] (3): *RejKup* Iv; Ze chociaż fie to básni á plotki im zdádzą/ Wízakoż młodym czytáiąc ífcie nie závádzą. *HistLan* F4v; *CzechEp* 122. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»plotki i fabuły Ezopowe« (1): iuż by ią [*Ewanieliją*] wplotki y fabuły Ezopowe/ by nie kościół święty Rzymłki/ obroćili [*heretykowie*]. *SkarŻyw* A4.

»plotki i (a) fałsze (a. faleszne nauki)« [szyk 1:1] (2): nigdy wiernemu nie závádzą plotki a fálefzne náuki/ gdy pozna prawdę fłowá Bożego *LubPs* bb3 marg; A iż do tego heretické fálfze y plotki ich brzydliwe przyfzły/ iż twierdzić [...] śmieią: iakoby y dużá z ciáłem vmierác miała *SkarŻyw* A4.

»nie plotki ani matanina« (1): Wyłożyłem tymi czałi Problemata, to íeft gadki, Nie plotki ani mataninę, ale opowiadanie przyczyn rzeci rozmaitech *GlabGad* A3.

»plotki a pośmiechy« (1): A gdy też iáka plotká przydzye/ chociaż fie powieda od Páná iákiego/ á nie ma nic pewnego od niego/ tákże też plotkámi a pośmiechy bywa odpráwá iego. *RejPos* 317v.

»potwarzy i plotki« (1): Niech przeto v fądu niebędą tákie potwarzy y plotki [*calumnia et malicia*]. *ModrzBaz* 98v.

»plotki i (a) wymysły« (8): *SeklKat* T3; nie máłz tu nic o Alkoránowych Plotkách/ ni o wymysłách płonnych Tálmudowych *GrzegRóżn* O2; Dayże mi thy kfiáfzki prawdy fwoiey moy miły Pánie/ á odwiedź mię od inych plotek á wymyśłow fwiáthá tego. *RejAp* 88v; *RejPos* 147, 207; *CzechEp* 147, 360; do tych czałow náfzych Polká náfzá nie miała fzczyrey Ewánieley Pánfkiey: bo acżkolwiek fztuczkę Ewánieley czytáno/ wżákże/ plotkámi/ y wymyśłami ludzkiemi/ ludzi zábáwiano *NiemObr* 15. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

»plotki i zabobony« (1): Takich przodkow náfnych będziemyli fie trzymać iako płotu (opuściwży plotki ínfze y zabobony) zaiíte nieuřtápimi w wierze krzeřcianřkiey. *BielŻywGlab* 9.

Przen: Coś mało wartego (2) : *RejKup* r4v; (*nagł*) Ian Włodziřławřki. (–) [...] Zbiegawřzy fwiátá wiele/ wřzytkiego řprobował. Dworřkich řpraw y Rycerřkich/ á widząc iż plotki/ Iáł fie miřey řwobody/ by rodzoney ciotki. *RejZwierc* 64v.

2. m i f Mężczyzna mówiący głupstwa, rzeczy zmyřlone; może też gaduła; fabulator, nugator *Calep*, Cn; nugiger *Mącz*; inaniloquus, nugax, vaniloquus, vanidicus *Calep*; blatero, nugigerulus, nugipolyloquides, stulta et immodica blaterans, trico Cn (24) : PArys miedzy pięknyimi pániami obierał/ [...] Ominął zacnořć/ rozum/ á Wenufá plotkę/ Obráł/ y dał iey iábłko *RejZwierz* 42; Nugiger, Plotká/ który ládá co plecie/ Ládá co mówi. *Mącz* 252d; *RejPos* 317v; *KochFr* 46; Inaniloquus – Prožno mówiący aledaco, pliotka. *Calep* 516b, 454a, 706b, 707a, 1101b, 1102a; *CiekPotr* 74; *CzahTr* H3.

W połączeniach szeregowych (1): Czoło kończáte na řkroniach [...] vřkazuje nieřtatecznego y mgłego w kařdey rzeczy, prořtaka, plotkę y mało rozumnego *GlabGad* N4, M7, N2v, N3v, P2, P6v; *Calep* 403a.

Fraza: »nie pieć plotko« (2): A tak nieplecz myřa plotko Wim ze owo bywa řlotko. *RejKup* k3; *RejWiz* 160v.

Wyrażenia: »plotka kłamiwy« (1): Oczy wielkie á barzo roztworzone znamionuią cżłowieka řmiałego/ zawřřnego/ ktori nie ma wřtydu ani tajemnořci, plotkę kłamiwego *GlabGad* N6.

»lekki plotka« (1): palcze odftawaiące od fiebie znamionuią człowieka lekkiego plotkę, nieftatek y lichotę. *GlabGad* P2; [Abowiem powiedz mi/ komu nie ieft przemierzły człowiek fałszywy/ lekki plotkă/ przewrotny/ przący tego co raz rzecze/ y ftowá ftwoie opákuiący? *WerReguła* 117].

[»plotka niewstydlivy«: O plotko niewftydliwy/ pleciefz ftam niewiefz co *ŁaszczOkulary* B2.]

obelż. »plotka rzymski« = *duchowny katolicki* (1): Bifkup ten był coś záczał/ s ftany duchownemi/ Niechciał fie z nimi zgadzác/ s plotkâmi Rzymfkiemi. *RejZwierz* 60.

»szalony plotka« (1): V ko⁸⁰ głowa ieft wartogłowa, [...] taki bywa ftalony plotka, łgarz zdradny, o łobie trzymaiący, ni ftateczny *GlabGad* M7.

Szereg:»ftwiegot abo plotka« (1): A niektorzy z Epikurow y Stoikow Philozophow gadáli fie z nim: y iedni mowili: Coż wždy ten ftwoftewcâ (*marg*) ftwiegot, ábo plotkâ. (–) mowić chce? *WujNT Act* 17/18.

3. *f Kobieta mówiąca głupstwa* (3) : Z oney paniey tak powazney/ że z niey mogli przykład brać Stała fie dzys taka plotka *RejJóz* C5; *RejKup* L.

W połączeniu szeregowym (1): dworna páni [...] [*ma*] nie być hárdâ/ zawifnâ/ plotkâ/ butliwâ/ ftwarliwâ/ kłamliwâ *GórńDworz* V7v.

4. *f Coś uplecionego; plecionka; opus vitile, plegma, quod contextum est, textum vimineum* Cn (1) : [Doftániefz go [*drozda*] ná potrzâfk [...] doftániefz go y ná sidełká to ieft ná plotki *CygMyśl* B3v; A gdzieby też nie miał ftatek [...] náftáwiay więcierzy/ [...] álbo też y ftidełek ktore zowâ plotkâmi. *CygMyśl* D3, C3, C4v.]

a. *O ubiorach lub ich elementach zdobniczych* (1) : kupila [...] Pliothky za 5 grofchi Thkankâ za 4 grofche Bothi za 5 grofchi *LibMal* 1550/158; [Ian mi moie trzewiki/ przedał/ y pomokrzył mi pliotki. Hans hat mir mein fchue vorkaufft vnd hat mir dv czeppen [*lege: treppe*] nafz gemacht. *Wokabul* 1539 E2v; bawełny w mieszkz z pól kamienia, 8 par plotek jedwabnych rozmaity farby, po orcie *InwMieszcz* 1583 nr 247; Ieden kftzałt wftytkich ftat [...] niemâfz nic bramow/ niemâfz żadnych frâfzek/ iáko v nas drogo plotki kupuiâ *BusLic* 25v].

Synonimy: 1. *bajka, baśń, błąd, brednia, fałsz, kłamanie, kłamstwo, leż, łyczka, matactwo, nieprawda, obłudność, omylność, powieść, wymysł*; 2. *bałamut, blegot, klekot, klekotacz, mieligęba, nasieniemowca, plapacz, pletliwy, słowosiewca, szczebiot, ftwiegot, ftwiegotarz, wielomowca, wielomowny, żwawy*.

Cf **NIEPLOTKA**, **[PLECIANKA]**, **[PLECIENIEC]**, **PLECIONKA**, 2. **[PLEĆ]**, **[PLETOMOWCA]**, **[PLOTARZ]**, **PLOTKARZ**

DDJ